

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Івано-Франківський фаховий коледж

**Кафедра Циклова комісія дисциплін професійної та практичної підготовки
(Початкова освіта)**

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Теорія та методика інклюзивного навчання»

Рівень вищої освіти – _ перший бакалаврський

Освітньо-професійна програма «Початкова освіта»
Спеціалізація «Корекційна освіта»

Спеціальність 013 Початкова освіта

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № __ від “_” ____ 20__ р.

м. Івано-Франківськ – 2024__ р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	«Теорія та методика інклюзивного навчання»
Викладач (і)	Сидорів Лідія
Контактний телефон викладача	066-45-60-265
Е-mail викладача	lida.sydoriv@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	_7 кредити ЄКТС, 210год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Згідно розкладу

2. Анотація до навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є наукові уявлення про сутність, основні завдання, напрями соціально-педагогічної роботи з дітьми, які мають особливі освітні потреби в загальноосвітніх закладах з інклюзивною формою навчання; особливості організації, нормативно-правове забезпечення, проблеми і перспективи побудови інклюзивного освітнього середовища для цих дітей; є процес диференціації навчання, виховання та розвитку дітей з особливими потребами; виявлення найбільш результативних шляхів, методів та засобів, своєчасне виявлення, попередження та подолання порушень у розвитку та поведінці у дітей та підлітків.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є засвоєння теоретико-методологічних, нормативно-правових та організаційно-методичних засад інклюзивної освіти; формування систематизованих наукових уявлень про сутність, основні завдання, напрями педагогічної роботи з дітьми, які мають особливі потреби в загальноосвітніх закладах з інклюзивною формою навчання; особливості організації, нормативно-правове забезпечення, проблеми і перспективи проектування інклюзивного освітнього середовища для цих дітей; формування загальнокультурних та професійних компетенцій педагогів, необхідних для ефективної діяльності в процесі реалізації програм інклюзивного навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку; здійснення особистісно-мотиваційної, когнітивної та практичної підготовки майбутніх педагогів початкової освіти до реалізації інклюзивної моделі освіти .

Основними **цілями** вивчення дисципліни є: – сформувати професійний світогляд і наукові уявлення про сутність інклюзивної освіти на основі аналізу провідних концептуально-методологічних підходів до визначення поняття «інклюзивна освіта»;

– сформувати уявлення про загальні тенденції розвитку інклюзивної освіти у світі та в Україні;

– сформувати практичні навички і уміння визначати зміст, методи і оптимальні структурно-організаційні форми здійснення професійної діяльності педагогів у навчальних закладах з інклюзивною формою навчання;

– виробити навички командної роботи при навчанні та вихованні дітей з особливими освітніми потребами;

-ознайомити із завданнями інклюзивної освіти, її організаційними моделями та їх методичною реалізацією;

-сформувати усвідомлене розуміння основних положень інклюзивної освіти;

-виробити навички командної роботи при навчанні та вихованні дітей з особливими потребами;

-забезпечити досконале володіння стратегіями взаємодії з батьками дітей з особливими потребами;

-сформувати навички диференційованого викладання та оцінювання;

-виробити усвідомлення необхідності зростання педагогічної майстерності.

-ознайомити з методами і технологіями проектування освітнього процесу для спільного навчання дітей з різним рівнем психофізичного розвитку;

-сформувати уміння реалізовувати способи взаємодії між суб'єктами інклюзивної освіти.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності: ЗК-1. Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; чинним нормативним забезпеченням початкової освіти тощо

ЗК-2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків.

ЗК-10. Здатність ефективно та адекватно здійснювати рефлексивні процеси, що сприяє розвитку й саморозвитку учнів, творчому підходові до навчально-виховного процесу початкової школи. Здатність оцінювати результати педагогічних впливів та забезпечувати якість діяльності навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; здатність до педагогічної рефлексії.

Фахові компетентності: ФК-18. Здатність до змістового наповнення освітнього середовища відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти.

ФК-19. Здатність до збереження і дотримання правил, ціннісних орієнтацій і традицій закладу освіти.

ФК-20. Здатність до врахування при створенні освітнього середовища індивідуальних потреб учнів, в тому числі обдарованих дітей, дітей, які мають особливі освітні потреби

ПРН-1. Володіти законодавчою базою щодо завдань, цілей, принципів, засад функціонування початкової та вищої освіти в Україні. Знати міжнародні та законодавчі акти України в галузі охорони дитинства про захист прав дітей та забезпечення їх повноцінного розвитку

ПРН-3. Знати сучасні концепції, завдання, зміст, методи, організаційні форми початкової освіти; особливості та інструментарій психолого-педагогічного супроводу освітнього процесу; методи діагностики та корекції психофізичного розвитку дітей молодшого шкільного віку; види і засоби контролю

ПРН-5. Знати традиційні та інноваційні методики управлінської діяльності загальноосвітнього навчального закладу в обсязі, необхідному для виконання всіх функцій і напрямів його діяльності.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни	
Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	
семінарські заняття / практичні / лабораторні	144
самостійна робота	66

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибіркового
5	013 Початкова освіта	3	Вибірковий

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Теоретичні основи інклюзивної освіти. СЕМ-1 Інклюзивна освіта як педагогічна проблема		2	
СЕМ-2 Історичні аспекти освіти дітей з ООП		2	2
СЕМ-3 Переваги інклюзивного навчання		2	
СЕМ-4 Виникнення інклюзії		2	
СЕМ-5 Проблема освіти дітей з ООП в сучасному суспільстві		2	
СЕМ-6 Проблема освіти дітей з ООП в сучасному суспільстві		2	
СЕМ-7 Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти(міжнародні документи)		2	
СЕМ-8 Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти (продовження)		2	
СЕМ-9 Національне законодавство в сфері інклюзивної освіти		2	
СЕМ-10 Національне законодавство в сфері інклюзивної освіти(продовження)		2	
СЕМ-11 Історичний аспект світових стратегій освіти дітей з ООП		2	
СЕМ-12 Періоди встановлення та розвитку інклюзивної освіти. Їх характеристика		2	
СЕМ-13 Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах США та Канаді.		2	4
СЕМ-14 Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи.		2	4
СЕМ-15 Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи.		2	
СЕМ-16 Різні країни-підхід один. Аналіз світового досвіду інклюзивного навчання		2	
СЕМ-17 Батьки дітей з інвалідністю-рушії змін в суспільстві		2	
СЕМ-18 Роль неурядових громадських організацій в впровадженні інклюзії у суспільстві		2	4

СЕМ-19 Дистанційне та змішане навчання дітей з ООП		2	
СЕМ-20 Розгляд платформ для дистанційного навчання		2	
СЕМ-21 Розгляд платформ для дистанційного навчання		2	
СЕМ-22 Розгляд платформ для дистанційного навчання, вдосконалення вмінь працювати з даними програмами		2	
Змістовий модуль 2 "Інклюзія: періодизація за віком та соціальна інклюзія" СЕМ-23 Раннє втручання як система комплексної допомоги		2	
СЕМ-24 Програми раннього втручання за кордоном та в Україні		2	2
СЕМ-25 Інклюзія в закладах дошкільної освіти		2	
СЕМ-26 Організація інклюзивного освітнього простору в дошкільних навчальних закладах		2	2
СЕМ-27 Система інклюзивної дошкільної освіти за кордоном		2	2
СЕМ-28 Система інклюзивної дошкільної освіти В Україні		2	
СЕМ-29 Інклюзія в закладах середньої освіти. Організація інклюзивного простору		2	2
СЕМ-30 Спеціальні педагогічні послуги в закладах середньої освіти.		2	
СЕМ-31 Архітектурна доступність навчального закладу		2	
СЕМ-32 Соціальна інклюзія		2	4
СЕМ-33 Транзиція , її елементи		2	
СЕМ-34 Програми переходу різних вікових категорій:		2	
СЕМ-35 Програми переходу (транзиційні) осіб з інвалідністю		2	
СЕМ-36 Участь батьків у програмах підтримки дітей з ООП		2	
Змістовий модуль 3 "Особливості навчання осіб з особливими освітніми потребами" СЕМ-37 Категорії дітей з інвалідністю у суспільстві		2	4
СЕМ-38 Навчання дітей з сенсорними порушеннями (порушенням зору)		2	4
СЕМ-39 Навчання дітей з сенсорними порушеннями (порушенням слуху)		2	4

СЕМ-40 Навчання дітей з інтелектуальними порушеннями		2	4
СЕМ-41 Навчання дітей з синдромом Дауна		2	2
СЕМ-42 Навчання дітей з ЗПП		2	2
СЕМ-43 Діти з розладами спектру аутизму		2	4
СЕМ-44 Робота з обдарованими дітьми		2	2
Змістовий модуль 4 "Педагогічні стратегії та практики інклюзивного навчання"		2	4
СЕМ-45 універсальний дизайн			
СЕМ-46 універсальний дизайн в освіті		2	4
СЕМ-47 Психолого-педагогічний супровід дітей з ООп		2	
СЕМ-48 Стратегії та практики інклюзивного навчання		2	
СЕМ-49 Індивідуальна програма розвитку дитини з ООп. Розгляд кожного компонента		2	
СЕМ-50 Співпраця членів команди супроводу		2	
СЕМ-51 Функції кожного члена команди супроводу. Батьки -члени команди супроводу		2	
СЕМ-52 Методи виховання дітей з ООП в інклюзивному середовищі		2	
СЕМ-53 Стратегії навчання в інклюзивному класі Асистент вчителя, його функції. асистент дитини		2	
СЕМ-54 Сторітелінг та арт технології як засоби інклюзивного навчання		2	4
СЕМ-55 Моніторинг процесу оцінювання результатів навчання		2	
СЕМ-56 Тестування , його види. Портфоліо класу, учня		2	
СЕМ-57 Стратегії поведінкових втручань. Запобігання боулінгу в ЗОНЗ		2	
СЕМ-58 Соціальна інклюзія. Етапи соціалізації дитини з ООП.		2	
Змістовий модуль 5 "Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти"		2	
СЕМ-59 Система корекційно-реабілітаційних послуг			
СЕМ-60 Мережа закладів освіти для дітей з особливими освітніми потребами.		2	
СЕМ-61 Структура та організація цілісного педагогічного процесу в умовах інклюзивного навчання.		2	
СЕМ-62 Форми організації процесу навчання в інклюзивній школі.		2	
СЕМ-63 Складові компоненти педагогічного процесу		2	

СЕМ-64 Урок-основна форма організації навчання. Компоненти сучасного уроку.		2	2
СЕМ-65 Спеціальні форми навчання в інклюзивному класі.		2	
СЕМ-66 Педагогічна деонтологія як наука.		2	
СЕМ-67 Принципи деонтології інклюзивної освіти.		2	
Змістовий модуль 6 "Корекційно-розвиткові послуги учням з особливими освітніми потребами" СЕМ-68 Інклюзивно-ресурсні центри: мережа, структура, мета та особливості діяльності.		2	
СЕМ-69 Психолого-педагогічна та корекційно-розвиткова робота: основні напрями, принципи, цілі та завдання. Адаптація та модифікація навчальних програм для дітей з ООП		2	
СЕМ-70 Навчання осіб з особливими освітніми потребами в спеціальних закладах освіти.		2	
СЕМ71 Інклюзія учнів зі складними порушеннями.		2	2
СЕМ-72 Сертифікати, підсумкові тести		2	
Заг:		144	66

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Вид контролю – диференційований залік Максимальна кількість балів – 100. Практичні заняття – 25 балів, Контрольна робота – 25 балів; Самостійна робота / індивідуальне/творче завдання – 10 балів
Вимоги до письмових робіт	Контрольна робота – 15 балів. Самостійна домашня робота – 10 балів.
Семінарські заняття	Семінарські заняття 50 балів
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання всіх завдань
Підсумковий контроль	Вид контролю – диференційований залік <i>Підсумкові тестові завдання 25балів</i>

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи: виконуються відповідно до тематики лекцій, зазначених у силабусі
Академічна доброчесність: Викладання навчальної дисципліни та взаємодія із здобувачем освіти ґрунтуються на основі положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів освіти та педагогічних працівників: Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника; Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника; Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. Ознайомитися з цими положеннями та документами можна за посиланням <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

Відвідування занять Пропуски практичних занять відпрацьовуються. Здобувач освіти зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття відповідно до «Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом № 309 від 19 травня 2023 р.).

Порядок та організація контролю знань здобувачів фахової передвищої освіти визначаються «Положенням про організацію освітнього процесу у Відокремленому структурному підрозділі «Івано-Франківський фаховий коледж Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», введеного в дію наказом ректора від _____ 2023 р № _____. https://ifk.pnu.edu.ua/polozhennia/_____.pdf

Неформальна освіта: Результати неформальної освіти зараховується згідно «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника»
<https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

8. Рекомендована література

Основна:

1. Активізація батьків та створення громадської організації [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ngonetwork.org.ua/aktyvizatsiya-batkiv-ta-stvorenniya-gromadskoyi-organizatsiyi/> (дата звернення: 10.07.2020).
2. Всі учні» – означає всі учні, доповідь Джой Лі Фредріксон [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.slideshare.net/Inclusive_Education_Community/all-students-means-all-students-joy-ukr/secret/fWEizVcf4eyVY3 (дата звернення: 10.07.2020).
3. Громадські організації. Ресурси. / Ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського міського університету імені Бориса Грінченка [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://rcpio.ipro.kubg.edu.ua/?page_id=3906 / (дата звернення: 10.07.2020).
4. Дацьо Н., Гошовський В., Якимів О., Маланчій В., Сидорів С. Нічого про нас без нас / Nothing about us without us : poradnik dla uchascznikiv inklyuzivnogo procesu. . / за ред. С. М. Сидоріва. Івано-Франківськ : Pysa4ka, 2018. 44 с.
5. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 10.07.2020)

6. Колупаєва А.А. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи / Колупаєва А.А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади: монографія. – К.: Педагогічна думка. – 2007. – 458 с.
7. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. *Інклюзивна освіта: від основ до практики*: [монографія]. К.:ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с.
8. Колупаєва А. А., Савчук Л. О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання : наук.-метод. Київ : Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. 274 с.
9. Конвенція про права дитини, 1989. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення: 10.07.2020)
10. Конвенція про права дитини. Версія для дітей. Дата публікації листопад 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uni.cf/3iPpVbu> (дата звернення: 10.07.2020)
11. Конвенція про права осіб з інвалідністю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71 (дата звернення: 10.07.2020)
12. Лорман Т., Деппелер Дж., Харві Д. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі : практ. посіб. пер. з англ. Київ : СПД-ФО Парашин І. С., 2010. 296 с.
13. Онлайн навчання [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/dlya-batkiv/onlajn-navchannya?fbclid> (дата звернення: 10.07.2020).
14. Організація дистанційного навчання в школі: методичні рекомендації [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/06/GRYF_Metodychni_rekomendatsii-_dystantsiy-na_osvita_razvoroty.pdf (дата звернення: 10.07.2020).
15. Основи інклюзивної освіти : навч.-метод. посібник /за заг. ред Колупаєвої А.А. Київ : "А. С.К.", 2012. 308 с.
16. Особливості дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://youtu.be/YOU4qGGurzo> (дата звернення: 10.07.2020).
17. П'єцух М. Право на освіту: що пішло не так з дистанційним навчанням і як діяти далі. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zmina.info/articles/pravodytyny-na-osvitu-pidsumky-navchalnogo-roku-z-karantynnymy-osoblyvostyamy/> (дата звернення: 10.07.2020).
18. Підтримка дітей з ООП під час канікул. Поведінковий підхід. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://youtu.be/VIm0jUcL6i4> (дата звернення: 10.07.2020).
19. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : ТОВ "Агенство" Україна", 2019. 300 с.

20. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2011 р. № 872, із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 588 від 09.08.2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-п> (дата звернення: 10.07.2020).
21. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 № 636-2019-п [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/636-2019-п> (дата звернення: 10.07.2020).
22. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.
23. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України {Назва Закону із змінами, внесеними згідно із Законом № 2249-VIII від 19.12.2017} Редакція від 13.02.2020 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12> (дата звернення: 10.07.2020).
24. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> (дата звернення: 10.07.2020).
25. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> (дата звернення: 10.07.2020).
26. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 6.10.2005 № 2961-IV [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15> (дата звернення: 10.07.2020).
27. Про фахову передвищу освіту: Закон України від 6.06.2019 № 2745-VIII [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19> (дата звернення: 10.07.2020).
28. Саламанська декларація: про принципи, політику і практичну діяльність в сфері освіти осіб з особливими освітніми потребами, 1994. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94 (дата звернення: 10.07.2020)
29. Сидорів С. Інклюзивна освіта в Україні та США: First-hand experience. / *Гірська школа: сучасні виклики і перспективи розвитку*. Івано-Франківськ, 2017. С. 355—369.
30. Софій, Наталія Зіновіївна та Найда, Юлія Михайлівна (2019) Інклюзивне навчання: інформаційний посібник для вчителів закладів загальної середньої освіти [Навчально-методичні матеріали] [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/29858/1/Y_Naida_IN_2019_IPPO.pdf (дата звернення: 10.07.2020).

31. Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для осіб з інвалідністю. Резолюція. Прийнята Генеральною Асамблеєю ООН, 1993. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_306
32. Ткаченко Л. (2018). Розвиток інклюзії в Україні та деяких країнах Європейського Союзу (Австрії, Італії, Швеції). Теоретична і дидактична філологія, (27), 198-208. Retrieved із <https://tdp-journal.com/index.php/journal/article/view/31>
33. Хіврич Валентина Розвиток інклюзивного навчання в Україні: реалії сьогодення [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.slideshare.net/Inclusive_Education_Community/inclusive-education-in-ukraine-realities-of-today-khivrych (дата звернення: 10.07.2020).
34. Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action for the implementation of Sustainable Development Goal 4: Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning – Document code: ED–2016/WS/28 – 2016 / [Інчхонська декларація і рамкова програма дій по здійсненню мети 4 в області сталого розвитку: Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти і підтримка можливості навчання протягом усього життя для всіх // Освіта–2030: Рамкова програма дій]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245656> (дата звернення: 10.07.2020).
35. Education in the United States. Saint Anthony Village Elementary and High School. / Кроки інклюзивними просторами 3.0. від теорії до практики. Івано-Франківськ, 26-27 лютого 2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.slideshare.net/Inclusive_Education_Community/education-in-the-united-states-230260629 (дата звернення: 10.07.2020).

Додаткова:

1. Абетка інклюзивності і толерантності, розроблена ГО "Соціальна синергія" [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.facebook.com/gosocialsynergy> (дата звернення: 10.07.2020).
2. Болдирева В. Е. Інтеграція та інклюзія як основні моделі навчання дітей з особливими освітніми потребами [Електронний ресурс] / В. Е. Болдирева // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. – 2012. – № 9. – С. 10-17. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/apnvlor_2012_9_3.pdf (дата звернення: 10.07.2020).
3. Гевко І. Інклюзивна освіта в Україні: сучасний стан та проблеми розвитку// Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського, Педагогічні науки : зб. наук. пр. / за ред. проф. Тетяни Степанової. – No 1 (64), лютий 2019. – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2019. – 294 с.
4. Ґулова Л. та колектив Інклюзія – виклики та перспективи. Натхнення з Чехії. Проект «Відкрита школа», 2018. 120 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.amo.cz/wp-content/uploads/2019/03/amocz_inkluze_ua_2018.pdf (дата звернення: 10.07.2020)

5. Зауваження загального порядку №4 (2016) Стаття 24: Право на інклюзивну освіту/ Конвенція про права осіб з інвалідністю / Комітет з прав осіб з особливими освітніми потребами ООН: Поширення: Загальне. 2 вересня 2016 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bit.ly/2ZZgLQK> (дата звернення: 10.07.2020).
6. Колупаєва А. А., Єфімова С.М. Навчальний курс «Вступ до інклюзивної освіти». – К.: Науковий світ, 2010. – 20 с.
7. Країни – різні, підхід – один: інклюзивна освіта за рубежом / Максим Короденко // Освіта України. – 2011. – 18 лип. (№ 53/54). – С. 9.
8. Крайнова Т.І. Від інклюзивної освіти – до інклюзивної громади: актуальні питання міждисциплінарного розвитку розширеного інклюзивного простору // Актуальні питання освіти і науки: Матеріали V міжнар. наук-практ. конф., 10–11 листоп. 2017. Харків: ХОГОКЗ, 2017. С. 340.
9. Кроки інклюзивними просторами 4.0: досвід українсько-американської співпраці/Treading Inclusive Spaces 4.0. Матеріали антивірусної онлайн-конфи, 19-24+ березня 2020. Режим доступу: <https://www.facebook.com/events/204915937496580/> (дата звернення: 10.07.2020).
10. Левченко, Л. С. Розвиток системи інклюзивної освіти в Україні [Текст] / Л. С. Левченко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал / МОН України, Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Дж. Бішоп та ін.]. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. – № 3 (47). – С. 27–36.
11. Нормативно-правова база інклюзивної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.slideshare.net/Inclusive_Education_Community/inclusion-legislation-barabash (дата звернення: 10.07.2020).
12. Пісоцька М. Е. Теоретичні питання інклюзивної освіти [Електронний ресурс] / М. Е. Пісоцька // Педагогіка та психологія. – 2014. -- Вип. 45. – С. 153-159. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpkhnpu_ped_2014_45_18.pdf (дата звернення: 10.07.2020).
13. Програма навчальної дисципліни «Інклюзивна освіта» /розробн. Порошенко М.А. – Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019 – 60 с.
14. Проект Без кордонів: розвиток та підтримка інклюзивної освітньої спільноти Sustaining and Supporting Inclusive Education Learning Community Сергій Сидорів [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.slideshare.net/Inclusive_Education_Community/without-borders-project-sydriv (дата звернення: 10.07.2020). https://www.slideshare.net/Inclusive_Education_Community/without-borders-project
15. Результати опитування батьків “Навчання дітей під час карантину” Служба освітнього омбудсмена. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

- <https://eo.gov.ua/wp-content/uploads/2020/04/Rezultaty-opytuvannia-22Navchannia-ditey-pid-chas-karantynu22.pdf> (дата звернення: 10.07.2020).
16. Ткаченко Л. (2018). Розвиток інклюзії в Україні та деяких країнах Європейського Союзу (Австрії, Італії, Швеції). Теоретична і дидактична філологія, (27), 198-208. Retrieved із <https://tdp-journal.com/index.php/journal/article/view/31>
 17. Тупиця О. В. Понятійно-термінологічне поле дослідження проблеми організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами [Електронний ресурс] / О. В. Тупиця // Педагогіка та психологія. – 2014. – Вип. 45. – С. 38-46. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpkhnpu_ped_2014_45_6.pdf (дата звернення: 10.07.2020).
 18. Удич З. І. Основи інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник; ТНПУ ім. В.Гнатюка.– Тернопіль: Прінт-Офіс, 2015.– 380 с.
 19. Участь батьків в організації інклюзивного навчання [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEra-SmartOsvita+Par+1/about> (дата звернення: 10.07.2020).
 20. Цюрмаста Т. Якщо ти хочеш змін у майбутньому – стань цією зміною в сьогодні. Режим доступу: <https://youtu.be/XQ5YMwuvLak> (дата звернення: 10.07.2020).
 21. AMERICANS WITH DISABILITIES ACT OF 1990, AS AMENDED [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ada.gov/pubs/adastatute08.htm> (дата звернення: 10.07.2020).
 22. Budnyk, O., & Sydoriv, S. (2019). Social and pedagogical aspects of the development of inclusive education. *Sociální pedagogika/Social Education*, 7(1), 36–48. <https://doi.org/10.7441/soced.2019.07.01.03>
 23. Empowering children with disabilities for the enjoyment of their human rights, including through inclusive education // Report, submitted pursuant to Human Rights Council resolution 37/20, the United Nations High Commissioner for Human Rights. – 2019. – [Розширення прав і можливостей дітей з обмеженими можливостями на здійснення їхніх прав людини, в тому числі шляхом інклюзивного навчання]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://www.inclusive-education-in-action.org/resources/empowering-children-disabilities-enjoyment-their-human-rights-including-through-inclusive> (дата звернення: 10.07.2020).
 24. Jackson, Y. (2011). *The pedagogy of confidence: Inspiring high intellectual performance in urban schools*. New York: Teachers College Press
 25. Practical Access Podcast. Lisa Dieker and Rebecca Hines [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://practicalaccess.buzzsprout.com/?fbclid=> (дата звернення: 10.07.2020).
 26. UNESCO. 2020. *Global Education Monitoring Report 2020: Inclusion and education: All means all*. Paris, UNESCO. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://en.unesco.org/gem-report/report/2020/inclusion> (дата звернення: 10.07.2020).

Доповнена:

1. Збірник виступів учасників II Всеукраїнської науково-практичної конференції вищих навчальних закладів України теми: «Використання інноваційних технологій в освітньому просторі»- К.: Філія «Білгород-Дністровський економіко-правовий коледж» Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», 2019.-133 с.)
2. Моделі змішаного навчання: особливості, поради, успішні приклади. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://blog.ed-era.com/modieli-zmishanogho-navchannia-osoblivosti-poradi-uspishni-prikladi/?fbclid=IwAR0sfJ5oOTNk8gczWwfp2xBDXCa0C60UjgIK4feCe1bagfroVxWErnVqh-M> (дата звернення: 10.07.2020).
3. Оглядовий освітній серіал «Карантин: онлайн-сервіси для вчителів» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://osvita.dia.gov.ua/courses/online-services-for-teachers> (дата звернення: 10.07.2020).
4. Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanenavchannia-bookletspreads-2.pdf> (дата звернення: 10.07.2020).
5. Рівність та інклюзія. Клейтон Келлер. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slideshare.net/secret/3X9gRUNPcWqOFV> (дата звернення: 10.07.2020).
6. Без кордонів: розвиток та підтримка інклюзивної освітньої спільноти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.slideshare.net/Inclusive_Education_Community/without-borders-project (дата звернення: 11.07.2020).
7. Всеукраїнський консорціум з інклюзивної освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.slideshare.net/Inclusive_Education_Community/consortium-on-inclusive-education-sydoriv-kharkiv-project (дата звернення: 11.07.2020).
8. Досвід участі у міжнародній програмі стажування уряду США з інклюзивної освіти Sergiy Sydoriv. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.slideshare.net/Inclusive_Education_Community/ada-experience-236823960 (дата звернення: 11.07.2020).
9. Тиждень інклюзії та семінар «Без кордонів: розвиток та підтримка інклюзивної освітньої спільноти». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.slideshare.net/Inclusive_Education_Community/inclusive-education-week-and-seminar-pnu-236825406 (дата звернення: 11.07.2020).
10. Inclusive Education in the Ukrainian Carpathians: Comparing Disability Access between Ukraine and the U.S. Sergiy Sydoriv. [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <https://www.slideshare.net/secret/MSAhB9KOoOkaLN> (дата звернення: 11.07.2020).

11. Inclusive Education in the United States: A Hands-On Approach. Abery B., & Tichá R. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slideshare.net/secret/1Xkxx1zV8JkxRK> 236825341 (дата звернення: 11.07.2020).

Викладач Сидорів Л.М.